

"זה לא מחצית השקל"

מתוך "ליקוטי שמואל"

עורך ומלקט: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

חידה בלשית: הכנופיה שגנבה את מטבע הזהב הגדול בעולם נשלחה לכלא אבל התעלומה לא נפתרה

הוא שקל 100 ק"ג, זכה לכינוי "עלה המיפל הגדול" ושווי הוערך ב-4 מיליון דולר • מטבע הזהב הנדיר שהוטבע לכבוד מלכת אנגליה נגנב לפני שלוש שנים ממוזיאון בברלין • בשבוע שעבר נגזר דינם של הגנבים, אבל שאלה אחת עדיין נותרה פתוחה: איפה הוא? • חידה בלשית עם זווית יהודית

אסף אוני

יש חלקים בברלין שרק מתעוררים אחרי חצות. רק אז מדליקים את האש בדוכני השווארמה. רק אז מתחילים להיווצר התורים בכניסה למועדונים. רק אז פותחים בהם את הלילה בבירה זולה מול מכולת שפתוחה מסביב לשעון. אבל יש גם חלקים אחרים בברלין, שבשעות הללו כבר מזמן הלכו לישון. סעו באופניים בשדרות אונטר-דן-לינדן בלב ברלין מתישהו אחרי חצות, ותרגישו לבד בעולם, מדווישים לבדכם בין הפסלים העתיקים וחזיתות הבניינים המרשימות. אין מכוניות ברמזורים, אין נפש ברחוב. רק אתם והלילה.

וזה מה שאולי מסייע להסביר מדוע ב-27 במרץ 2017, בחשיכה העמוקה שעוטפת את ברלין לפנות בוקר, ברחוב צדדי ליד אותן שדרות, אף אחד לא ראה שלושה בני אדם, אולי ארבעה, מנסים להתמודד עם מטבע זהב במשקל 100 ק"ג שבדיוק גנבו מהקומה השנייה של מוזיאון מקומי, ובסופו של דבר מצליחים להכניס אותו למכונית ולברוח מהמקום באורות כבויים.

המטבע שהם גנבו היה אחד ממטבעות הזהב הגדולים והכבדים ביותר בעולם - "עלה המיפל הגדול" - שהוטבע ב-2007 לכבודה של המלכה אליזבת השנייה על-ידי המטבעה המלכותית בקנדה, חברה בחבר העמים הבריטי. רק שישה כמותו יוצרו, והעותק הספציפי שנגנב הושאל למוזיאון בודה שבמרכז ברלין על-ידי בעליו - מיליארדר יהודי ממוצא אוקראיני בשם בוריס פוקסמן, איל נדל"ן ואספן של מטבעות יקרים. שווי עמד על 4 מיליון דולר בזמן הגניבה.

בשבוע שעבר, קרוב לשלוש שנים אחרי הפריצה, הרשיע בית משפט בברלין שלושה מתוך ארבעת הנאשמים שעמדו לדין בפרשה - שניים שביצעו בפועל את הגניבה הנועזת, ושומר שעזר להם במידע פנים. לפי כל ההערכות, מבצע שכזה דרש תכנון גדול יותר וביצוע המערב אנשים רבים יותר, שלא

עמדו למשפט. גם המטבע מעולם לא אותר, ככל הנראה נחתך והותך לחלקים. פרשת השוד, שמתוארת בפסק הדין שניתן בשבוע שעבר בבית המשפט ברובע מואביט, מספקת הצצה לברלין של השנים האחרונות - לאוספי המוזיאונים היקרים והמתחדשים של בירת גרמניה, לכנופיות הפשע הפועלות בה, ולמשטרה הנאבקת לפתור פשעים ללא הצלחה מרובה. היא מספרת גם כיצד מיליארדר יהודי נקלע ללב הסערה, ועדיין מחכה לכספו.

המזימה: שומר המוזיאון והחברים מהכנופיה

"עלה המיפל הגדול" נוצק מזהב טהור במיוחד. למעשה, זהו הזהב הטהור ביותר הנמצא בייצור כיום. במונחים מקצועיים, הוא היה 999.99 זהב טהור - על כל מיליון יחידות זהב, היו בו רק 10 יחידות של מתכות אחרות. הוא שקל כמו שתי מכונות כביסה, עוביו היה 3 ס"מ בלבד וקוטרו 50 ס"מ, וכשנוצק ב-2007 היה מטבע הזהב הגדול ביותר בעולם.

הוא הוטבע עם פורטרט מחמיא של מלכת בריטניה אליזבת השנייה, ללא כתר ועם שיער שופע, והושאל על-ידי המיליארדר פוקסמן לתערוכת הקבע של המטבעות הנדירים של מוזיאון בודה בברלין. אוסף המטבעות של המוזיאון נחשב לאחד המקיפים ביותר בעולם, עם עשרות אלפי מטבעות רומיים ויווניים, שרק חלקם מוצג לציבור. כשהגיע המטבע למוזיאון ב-2010 תיעדו כלי התקשורת המקומיים כיצד ארבעה אנשים עטויי כפפות מציבים אותו במקומו. הוא כיכב בתערוכה הקבועה של המוזיאון, לצד מטבע הזהב הקטן ביותר שהונפק אי פעם, מטבע הזהב הדק ביותר, ועוד שלל מטבעות נדירים שמשכו מיליוני אספנים וסקרנים מרחבי העולם, והוצג בו במשך שבע שנים ללא תקריות מיוחדות.

עד שדניס ו' התקבל לעבודה כשומר במוזיאון. השאלה אם הצעיר - ממוצא טורקי, שעוד לא מלאו לו 18 בזמן שקיבל את העבודה - הוצב בה במכוון על-ידי מתכנני שוד בכירים יותר, או שפשוט חיפש ומצא עבודה זמנית, עדיין פתוחה. בכל מקרה, אפשר לשער את ההשפעה של תערוכת מטבעות הזהב על הצעיר שגדל לצד חברי משפחות פשע בנויקלן - שכונת המהגרים הקשוחה של ברלין. האספנים שביקרו אולי ראו בהם השתקפות של ההיסטוריה, עדות לתרבויות עתיקות או הוכחה ליכולת המודרנית לזקק ולטבוע מתכות נדירות בדרגת טוהר גבוהה. דניס, לעומת זאת, ככל הנראה ראה מול העיניים 100 ק"ג של זהב טהור, קומפקטי ועגול, שרק מחכה שיגלגלו אותו החוצה.

אז זמן קצר אחרי שהתקבל לעבודה, הוא פנה לשני חברי ילדות שלו מהשכונה, אחמד ו-וויסאם רמו. הם היו גדולים ממנו בשנתיים, אבל חברים טובים. הם היו חלק מהדור הצעיר של חמולת הפשע של משפחת רמו - אחת מכנופיות הפשע ממוצא זר הפועלות בברלין, שכלי התקשורת בגרמניה מכנים "שבטים ערביים". למעשה, חמולת רמו היא כורדית, אבל היא הגיעה מלבנון בשלהי מלחמת האזרחים במדינה ומצאה מקלט בבירת גרמניה בשנות ה-80. מאז, היא עוסקת בפשע מאורגן בעיר - פרוטקשן, סחר בסמים, סחר בנשק, חיסול חשבונות, וגם נגיעות לעולם המוזיקה. לידה פועלת חמולת אבו-שאקר, שגם היא מורכבת מעשרות משפחות, ויש גם חמולות קטנות יותר.

השוד: סולם על המסילה וחלון פתוח

וכך, ב-27 במרץ 2017, ב-3:30 לפנות בוקר, עלו שלוש דמויות עטויות שחור, כולל מסיכות וקפוצ'ונים שמכסים על ראשיהם, במדרגות תחנת הרכבת (S-bahn) "האקשה הופה" שבלב ברלין. הרכבת העירונית אינה נוסעת מסביב לשעון, היא מפסיקה לנסוע קצת אחר 2:00 בלילה ומחדשת את הנסיעה ב-5:00. חשוב מכך: בעוד הרכבת התחתית נוסעת לרוב מתחת לאדמה, רוב מסלוליה של הרכבת העירונית הם על גשרים מעליה. כלומר, היא מאפשרת גישה מוגבהת לבניינים שביניהם היא מתפתלת, והגשר שעליו היא נוסעת בלב ברלין משיק ממש למוזיאון בודה. אם נוסעים בה במהלך היום, אפשר להציץ לחדרים ולאולמות התצוגה. חלון ההזדמנויות הלילי אפשר לשלושה גישה מוגבהת לצד האחורי של המוזיאון, ומצלמות האבטחה של התחנה מראות אותם נעים בקבוצה, מחזיקים אחד בשני כמו כוח קומנדו כשהם עולים במדרגות, ואז הולכים מהתחנה על הפסים לכיוון המוזיאון.

בעזרת סולם אלומיניום ארוך וקל שהציבו על המסילה, שככל הנראה הושיט להם מהרחוב האיש הרביעי - הנהג - טיפסו השלושה לקומה השנייה של המוזיאון. שם, חיכה להם חלון פתוח. מי שהשאיר אותו במצב זה היה האיש מבפנים - דניס ו'. זהו החלון של חדר המלתחה המאולתר שבו השומרים מחליפים בגדים, והיחיד במוזיאון כולו שאינו מחובר למערכת האזעקה. בעזרת מפתח מיוחד פתח אותו דניס מבעוד מועד. דנ"א שלו נמצא לאחר מכן על הידית והמסגרת של החלון. "החלון הזה היה עקב אכילס של המוזיאון כולו", כתבה השופטת בהכרעת הדין.

השלושה נכנסו מבעדו, חיכו שהשומרים יסיימו את הסיבוב הקבוע שלהם בקומה השנייה, לפי לו"ז המשמרות שהעביר להם דניס, ואז יצאו מהחדר הנעול - בעזרת מפתח או בעזרת כלי פריצה. בכל מקרה, שום אזעקה לא נשמעה.

וידיאו מתוך המוזיאון מתעד את השלושה נעים על הפרקט המהודר, בין האוספים היוקרתיים, עד שהגיעו לתיבת הזכוכית המחוסמת הגדולה שהייתה אמורה להגן על "עלה המיפל הגדול". מתוך תיקי הגב שלהם השלושה שלפו גרזנים ומוטות ברזל וניפצו את התיבה בעזרת הרבה עבודה קשה. ביום שלמחרת, עדיין אפשר היה לראות את החורים בפרקט שהשאירו חתיכות הזכוכית הכבדות שנפלו אחרי שהתיבה התנפצה. גרזן אחד נשבר במהלך הפריצה. בעזרת עגלה קטנה ושטוחה על ארבעה גלגלים הם דחפו את המטבע לחדר שממנו נכנסו, ואז הטילו אותו על הרציף שמתחת. הם ירדו מבלי מפריע, ואז הובילו את המטבע על הפסים בעזרת מריצה, מעבר לתחנת הרכבת שדרכה נכנסו ועד לפארק מונביז'ו שמשני צדי המסילה. הם ככל הנראה שלשלו אותו בעזרת חבל - גובה של 6-5 מטרים - ואז הכניסו אותו לכלי רכב שחיכה להם במקום. לא היו עדים, אף שוטר לא הוזעק. ברלין של רובע מיטה ישנה.

החקירה: אבקת זהב על הבגדים

מהרגע הראשון היה ברור שמדובר בשוד נועז ומקצועי. העובדה שהשודדים לא השאירו דנ"א במקום, העבודה השקטה, התכנון המבריק והביצוע החלק רמזו כולם על גורם מקצועי ומנוסה. המשטרה בברלין העריכה כבר מהתחלה כי מדובר בפעולה של פשע מאורגן, אולי של אחת המשפחות הפועלות בעיר. משפחת רמו הייתה מפורסמת בברלין עוד לפני כן כמי שהייתה אחראית לשוד בנקים, מדוע לא להתרחב לשוד מוזיאונים? "התעוזה של השוד הייתה יוצאת דופן", ציינה גם השופטת בהכרעת הדין שלה, וציינה כי היעד היה מטבע הזהב הגדול, ולא מטבעות אחרים באוסף שהיו יכולים להיות קלים יותר לטיפול ולמכירה. "אחרי הכול, למי תהיה את היכולת לטפל בכזה מטבע - לחתוך אותו ולהתיך אותו ולמכור את הזהב, מלבד לגוף מאורגן היטב?", תהתה.

וזו הסיבה, בין שבשל מידע מודיעיני או בשל הערכות בלבד, שביולי 2017, ארבעה חודשים אחרי הפריצה, פשטה המשטרה על שורת דירות של חמולת רמו. בגלל הרקע של המשפחה בתחום הפשע, לא היה קשה להשיג צווים לחיפוש בדירות, בדירות גן, במסתורים, בכלי רכב וגם בחנויות הקשורות לפעילות החמולה. המעצרים היו הזדמנות לבדיקות פורנזיות מקיפות - ומשטרת ברלין הצליחה למצוא שאריות של אבקת זהב בכמה כלי רכב, בכמה דירות ועל בגדים שהיו שייכים לאחמד ולוויסאם.

במשך שנים ניסתה המשטרה "להפוך" את אחד מחבריה לעד נגדה, ללא הצלחה - אין מלשינים במשפחת רמו ואף אחד לא נשבר בחקירות או מפחד ללכת לכלא. אבל אבקת הזהב עשתה בשביל

המשטרה הגרמנית את העבודה. בגלל שהמטבע הקנדי היה מיוצר מזהב כה טהור, בגלל ההרכב המיוחד שניתן להשוואה גם למטבעות האחרים, הפכו חלקיקי הזהב שלו ל"אקדח המעשן". מומחים פורנזיים הצליחו לשכנע את בית המשפט כי כל מקום שבו הופיעו חלקיקים של הזהב הנדיר הזה - היו קשורים לגניבה, ואין אפשרות שמקורם בזהב אחר.

כמו באגדה גרמנית, אבקת הזהב הבלתי-נראית לעין שהפיק המטבע כתוצאה מהניסור שלו לחלקים והתכתו, או מחיכוך מינימלי אתו, הייתה מה שחרץ את גורלם של שודדיו. כמו הנזל וגרטל, אבל הפוך, שובל הזהב הפך את אחמד וויסאם לחשודים מרכזיים. גם לא סייעה להם העובדה שהמשטרה גילתה כי בימים שלפני ביצוע השוד הם חיפשו באינטרנט - "כיצד לחתוך זהב", "כיצד להתיק זהב", ו"כמה שווה גרם זהב".

משם הייתה קצרה הדרך לאתר את דניס ו' - חבר הילדות של השניים, שעבד כשומר במוזיאון. השלושה נעצרו ביחד עם חבר נוסף במשפחת רמו שהיה אמור להיות האיש השלישי שביצע את השוד.

המשפט: מאסר קצר, קנס חסר תקדים

משפטם של הארבעה החל בתחילת ינואר 2019. דניס, שהיה קטין בעת ביצוע השוד, עמד לדין לפי חוקי המשפט לנוער, שניים משלושת האחרים נשפטו כבוגרים. כולם הגיעו במשך עשרות ימי הדיונים כשמגזינים וקלסרים מכסים את פניהם, כפי שמותר לפי החוק הגרמני. הציבור אינו יודע כיצד הם נראים.

התובעים פירטו כיצד התבצע השוד, ואת מערכת היחסים בין הארבעה. הם השוו בין גובהם לדמויות המתועדות במצלמות המעקב והציגו את אבקת הזהב ואת עדויות המומחים. היו גם עדויות נסיבתיות אחרות. דניס עצמו חיפש לבצע השקעות נדל"ן בתקופה שאחרי השוד, וגם התחיל להסתובב עם שרשרת זהב יקרה - סימן לעושר פתאומי. ההגנה הטיסה למשפט את סבתו מטורקיה, שסיפרה כי נכדה הוא "החיים שלה", וכי נתנה לו כסף רב במהלך השנים. "אם הוא היה אומר לי לתת לו את כל רכושי מחר - הייתי עושה זאת", אמרה הסבתא. היא סיפרה כי היא ירשה הון ממשפחתה, אך באותה נשימה אמרה גם כי אינה יודעת קרוא וכתוב וכי "אינה זוכרת" כמה כסף העבירה למשפחתו במהלך השנים. עדותה לא עזרה.

בבוקר יום חמישי שעבר הגיעו שוב ארבעת הנאשמים לבית המשפט. הם לוו הפעם בבני משפחותיהם ובעשרות צלמי עיתונות וצלמי רשתות טלוויזיה שבאו לסקר את גזר הדין. גם הפעם הם הובלו במסדרון על-ידי עורכי דינם, כשקלסרים מכסים את פניהם. התביעה דרשה עונשים חמורים - מעל שבע שנות מאסר לכל אחד משני הנאשמים העיקריים. בסופו של דבר, אחמד ווויסאם רמו הורשעו ונידונו לארבע שנות מאסר וחצי כל אחד. דניס, השומר שמילא תפקיד מפתח, אבל ככל הנראה קיבל רק 100 אלף אירו על הסיוע בשוד, נידון לשלוש שנות מאסר וחצי ולקנס בסכום זהה. החשוד הרביעי זוכה אחרי שבית המשפט לא השתכנע כי זה הוא המופיע בווידיאו.

רוב השאלות והתהיות קיבלו תשובות במשפט, שנמשך יותר משנה, ושבמהלכו יוצגו הנאשמים על-ידי עורכי דין יוקרתיים, שלא ברור מי משלם את משכורתם. אבל השאלה מה קרה למטבע עצמו עדיין פתוחה. לפי כל ההערכות, הוא הובל בכלי הרכב למקום לא ידוע, שם נחתך לחתיכות - דבר שאינו מסובך ביותר לביצוע בשל הרכות היחסית של המתכת, ואז הותך ונוצק מחדש, וככל הנראה נמכר.

בברלין בינתיים, המשפט היכה גלים. "הכנופיות ומשפחות הפשע לא יתרשמו מגזר הדין", אמר פאלקו ליקו, המכהן כסגן ראש רובע נויקלן, ממפלגת ה-CDU, ומכיר את המצב ברובע. גם נציג המשטרה אמר לתקשורת המקומית כי "הזמן שנגזר על שלושת המורשעים מאחורי הסורגים הוא המינימום האפשרי כדי ששלטון החוק לא יהיה מגוחך, אבל בסופו של דבר, השודדים קיבלו עונש קל יחסית". "עם 3 מיליון אירו שמחכים איפשהו, ופסק דין של כמה שנים בבית כלא שהופך אותם לגברים, הם עוד יזכו לכבוד על השוד הזה", הוסיף.

אבל בית המשפט לא הטיל רק מאסר על השניים, אלא גם קנס - חסר תקדים - של 3.3 מיליון אירו. לא ברור עדיין מה משמעות הצעד, אם הסכומים הללו יוכלו להיגבות ממשפחת רמו עצמה, שיש לה נכסים - כולל נדל"ן למגורים ונדל"ן עסקי - בשווי רב הרבה יותר, או אם השניים פשוט יוכרזו כפושטי רגל תמידיים אחרי שייצאו מהכלא. "רק אם ניקח את השלל ממשפחות הפשע", הוסיף הפוליטיקאי ליקו, "אז הפשע המאורגן יראה להם כלא רווחי. רק באמצעים כאלה יש לנו הסיכוי להפעיל לחץ על הילדים במשפחות הללו ולשחרר אותם מהדינמיקה המשפחתית הקרימינלית".

התביעה בברלין שוקלת לערער על קלות העונש בפרשת הגניבה ממוזיאון בודה, וגם ההגנה אמרה כי היא שוקלת לערער.

האספן היהודי: מתגעגע למטבע

יממה בלבד אחרי שגזר הדין ניתן בשבוע שעבר, נפתח בחדר אחר באותו בית המשפט הליך נוסף. המיליונר היהודי בוריס פוקסמן, שהיה הבעלים של המטבע בזמן הגניבה, ושהשאיל אותו במשך שבע שנים למוזיאון בודה, נגד חברת הביטוח אליאנץ שביטחה את אוספי המטבעות היקרים של המוזיאון. פוקסמן גר בדיסלדורף, היה בעבר ראש הקהילה היהודית באוקראינה ומעורב בענייני הקהילה היהודית בגרמניה. הוא עשה את הונו בעסקאות נדל"ן.

המשפט נפתח כי מתברר שאף שעברו שלוש שנים מאז הגניבה, פוקסמן קיבל רק 800 אלף אירו פיצוי על המטבע שנגנב. על יתרת הסכום מתנהל ריב בין קרן המוזיאונים הפרוסית, שלה שייך מוזיאון בודה, לבין חברת הביטוח הגרמנית אליאנץ, שטוענת כי "הייתה התרשלות חמורה בסדרי האבטחה", ולפיכך היא אינה אחראית לפיצוי. "אנחנו נפלנו בין הכיסאות", אמר עורך הדין של פוקסמן ביום הדיונים הראשון, "ובסופו של דבר, זה לא משנה לנו מי יחזיר את הכסף - חברת הביטוח או המוזיאון - אבל אנחנו מעוניינים בפיצוי".

איש העסקים עצמו סיפר לתקשורת כיצד קנה את המטבע ב-2010, כדי להוסיף אותו לאוסף שלו. "הייתי בדרום אפריקה בקיץ 2010, בגביע העולם בכדורגל, וקראתי בלובי של המלון בעיתון שיום למחרת יוצע המטבע באוסטריה למכירה פומבית", סיפר. "מאוד רציתי אותו, מדובר במטבע היחיד מהסדרה הקטנה הזו שהוצע למכירה". המטבע, מתברר, היה חלק מרכושו של וולפגנג אאואר-וולשבאך, מנהל קרן ההשקעות האוסטרית AvW, והוצע למכירה פומבית כשהחברה בראשותו פשטה רגל.

ביום המכירה התקשר פוקסמן בטלפון לבית המכירות, תוך כדי שהוא משתתף במסע ספארי בשמורת קרוגר, הספיק להתמודד במכירה הפומבית, אולם אז ניתק הקו והוא הפסיד את המטבע. במקומו, מי שזכתה הייתה חברת מתכות ספרדית בשם Oro Direct. "מיד התקשרתי אליהם והסכמתי לשלם להם עוד תמורת המטבע", אמר, "זה היה חשוב לי לאוסף, לא מייצרים יותר מטבעות כאלה". המחיר ששילם - 3.4 מיליון אירו.

אשתו של פוקסמן הזהירה אותו שאינה רוצה לשמור את המטבע בבית. "היא אמרה לי, תאר לך מה יקרה אם יפרצו אלינו ויגנבו אותו", אמר. זו הייתה הסיבה כי כאשר קיבל טלפון כמה שבועות לאחר

מכן, שבו ביקש ממנו מוזיאון בודה לשאול את המטבע הגדול לטובת תערוכת קבע שתוצג בו, כחלק מאי המוזיאונים שאמור לבסס את מעמדה של ברלין כבירת גרמניה, הוא השאיל אותו בחפץ לב.

הטלפון שקיבל שבע שנים לאחר מכן היה אחר לגמרי. "התקשרו אליי מהמוזיאון בבוקר שאחרי הגניבה", סיפר, "ואמרו לי שהמטבע נגנב. חשבתי בהתחלה שמישהו מנסה למתוח אותי לקראת ה-1 באפריל". פוקסמן אמר כי בתחילה היה בטוח שמדובר בגניבה שיזם יריב בתחום האספנות. "הייתי בטוח שאספן מתחרה הזמין את הגניבה כדי לקחת את המטבע ממני", אמר. כעת, הוא מספר, הפנים את העובדה שהמטבע הנדיר שהיה ברשותו חולק וכנראה נמכר בחתיכות כזהב. "הוא נעלם לתמיד, הותך לחתיכות".

המשפט של פוקסמן מול חברת הביטוח והמוזיאון עדיין מתנהל. לפני ארבעה חודשים אירע בדרזדן עוד אחר, שבו פרצו אלמונים במהירות ל"חדר הכספת הירוק" וגנבו תכשיטים עתיקים בשווי של עשרות מיליוני אירו. החשד שהובע בתקשורת הגרמנית הוא שיש קשר למשפחות הפשע של ברלין. כמה שבועות לאחר מכן נפרץ מוזיאון השטאזי בברלין, וגם ממנו נגנבו פריטים היסטוריים.

ובעוד חמולת רמו מחד וחברת אליאנץ מנגד רואות במטבע הקנדי ערך כספי, זהב במשקל, פוקסמן אמר כי ראה בו משהו מעבר לכך. "זה היה פריט מיוחד, מאוד רצייתי שיהיה באוסף שלי, עלה המיפל הגדול", אמר, "התאהבתי בו בתור אספן. אני מתגעגע אליו".